

Hur skyddar jag min idé

**Karolinska
Institutet**

Immateriella rättigheter

Termen Intellectual Property (IP) avser intellektuella skapelser, såsom uppfinningar, litterära och konstnärliga verk, mönster och symboler, namn och bilder som används i handeln. Det finns flera typer av immateriella rättigheter (IPR), till exempel patent, mönster, upphovsrätt och varumärken. IPR är skyddade av lag och gör det möjligt för människor att vinna erkännande eller få ekonomisk nytta av vad de uppfinner eller skapar.

Vad är ett patent?

Ett patent är en ensamrätt som beviljas för en uppfinning, som är en produkt eller en process som i allmänhet tillhandahåller ett nytt sätt att göra något eller erbjuder en ny teknisk lösning på ett problem. I allmänhet har patentinnehavaren ensamrätt att hindra andra från att kommersiellt utnyttja den patenterade uppfinningen.

Patent är territoriella rättigheter. I allmänhet är de exklusiva rättigheterna endast tillämpliga i det land eller den region där ett patent har lämnats in och beviljats, i enlighet med lagstiftningen i det landet eller regionen. Skyddet beviljas för en begränsad period, i allmänhet 20 år från ansökans inlämningsdatum. För patent som omfattar läkemedel erbjuder vissa länder patenttidsförlängning, vilket förlänger patenttiden med upp till fem år.

Hur kan jag få patent?

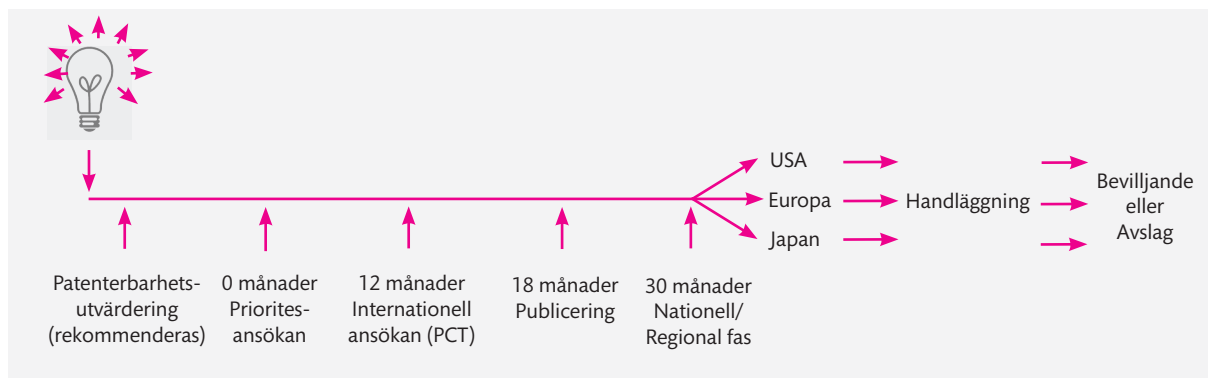
Uppfinningar är endast patenterbara om de är nya, har uppfinningshöjd och industriell tillämpbarhet.

- Om uppfinningen har blivit tillgänglig för allmänheten, exempelvis genom publicering i en tidskrift, online eller i en ansökan om forskningsfinansiering som är tillgänglig för allmänheten, är uppfinningen inte längre ny. Därför är det viktigt att en patentansökan lämnas in innan någon form av offentliggörande av uppfinningen äger rum.
- Uppfinningshöjd betyder att uppfinningen inte skall vara uppenbar för en fackman inom det aktuella teknikområdet.
- Kravet på industriell tillämpbarhet innebär att uppfinningen måste kunna tillgodogöras industriellt, det kan inte bara vara en idé.

Patentskydd fås inte automatiskt. Du måste lämna in en patentansökan som beskriver uppfinningen i tekniska termer och i en form som uppfyller vissa krav. Det rekommenderas starkt att utföra en patenterbarhetsbedömning före inlämning och att använda ett professionellt patentombud för utarbetande och inlämning av patentansökan.

Det första steget är vanligtvis att lämna in din patentansökan hos en nationell patentmyndighet. Enligt Paris-konventionen från 1883 kan den som lämnar in en patentansökan i ett land (prioritetsansökan) sedan begära "prioritet" från inlämningsdatumet av denna patentansökan för senare patentansökningar i andra länder, förutsatt att de avser samma uppfinning och lämnas in inom tolv månader efter den första.

En internationell ansökan (PCT, Patent Cooperation Treaty) kan lämnas in inom tolv månadersperioden. PCT-ansökan omfattar cirka 152 länder. Förfalldagen för inträde i nationell eller regional fas är normalt 30 månader från prioritetsdatumet, det vill säga vid denna tidpunkt måste sökanden ha bestämt sig i vilka specifika länder/regioner patentskydd är önskvärt och påbörja inträdet av PCT-ansökan i den nationella/regionala fasen i vart och ett av dessa länder/regioner. Patentansökan publiceras 18 månader från prioritetsdatumet av den först inlämnade patentansökan.

Vad kostar det att få ett patent?

Professionellt stöd för utarbetande av en patentansökan kostar från cirka 50 000 kronor. Detta är utöver de officiella avgifterna för ansökan (cirka 3 000-15 000 kronor). Inlämning av en PCT-ansökan kostar från 31 000 kronor i avgifter, förutom patentombudskostnader (från minst 20 000 kronor, beroende på omfattningen av den omarbetning som behövs göras i den första patentansökan). Vid tidpunkten för inträdet i den nationella/regionala fasen av PCT-ansökan (30 månader från prioritetsansökan) uppkommer betydande kostnader (officiella avgifter, översättningskostnader, patentombudskostnader).

I samband med granskningen i varje land uppkommer ytterligare patentombudskostnader samt officiella avgifter. Efter patentets beviljande årsavgifter måste årsavgifter betalas till patentverket i varje land för att upprätthålla patentets giltighet. Den totala kostnaden för en patentfamilj från ansökan till beviljande i cirka tio länder kan lätt överstiga 1 miljon kronor.

Vem äger en uppfinning?

Rätten till en uppfinning härrör från uppfinnarna och bestäms av lagar och avtal. Om uppfinningen har skapats inom ramen för anställning, måste uppfinnaren vanligtvis överlåta uppfinningen till arbetsgivaren. För forskare och lärare anställda vid svenska universitet gäller emellertid "lärarundantaget" och uppfinningen ägs av forskaren personligen, inte av universitetet (om inte något annat har överenskommit).

Uppfinnarskap är en juridisk fråga och skiljer sig från författarskap. Endast den enskilda individen (eller individer) som fick idén till uppfinningen ifråga och som har en klar uppfattning om hur den kan realiseras i praktiken är uppfinnaren. Kollegor som bara assisterade vid experimentellt arbete eller vid tillverkning av prototyper är i allmänhet inte uppfinnare.

Ägarskap skiljer sig från uppfinnarskap och kan regleras genom överenskommelse. Till exempel kan en uppfinnare i ett avtal överlåta rättigheter till ett företag eller komma överens om att dela äganderätten till eller licensieringsinkomst från uppfinningen med andra individer än uppfinnarna.

Hur kan jag använda ett patent?

Ett patent ger rätten att hindra andra från att tillverka, sälja eller använda den patenterade uppfinningen. För att hävda patentet måste patentinnehavaren inleda en domstolsprocess i varje land där intrång har skett och patentinnehavaren önskar att hävda patentet. Domstolen kan besluta om förbud för att förhindra den intrångsmakaren från att fortsätta med intrångsverksamheten. Domstolen kan även tilldöma skadestånd. Generellt innebär det betydande kostnader att hävda ett patent.

Patentinnehavaren kan bevilja licenser till patentet och därigenom erhålla intäkter. I det fallet upprättas ett licensavtal som exempelvis kan innefatta klausuler om ersättning till patentinnehavaren samt hantering av intrång och rättegångskostnader. En licens kan vara exklusiv (endast en licensinnehavare) eller icke-exklusiv (flera licenstagare). Patentinnehavaren kan också välja att överlåta patentet till en annan part, till exempel ett företag, i det fallet blir bolaget ägare till patentet.

Design (Mönsterskydd)

Designskydd kan beviljas för dekorativa eller estetiska aspekter av en produkt (utseendet av en produkt). En design kan bestå av tredimensionella särdrag, såsom formen av en produkt eller av tvådimensionella funktioner, såsom mönster, logotyper, linjer, färger eller webbplatser. I de flesta länder måste en design registreras för att kunna skyddas.

I vissa länder, bland annat inom EU, ges tids- och skyddsomfångs begränsat skydd till så kallade "oregistrerade mönster". För att kunna skyddas måste designen vara ny och ha en individuell karaktär. Ägaren av en registrerad design har ensamrätt att använda den. I allmänhet är skyddstiden maximalt 25 år och registrering gäller fem år i taget.

- Den officiella avgiften för en designansökan i Sverige är cirka 2000 kronor.
- Vid intrång kan domstolen ålägga intrångsmakaren att upphöra med intrånget. Intrångsmakaren kan även bli skadeståndsskyldig.

Varumärken

Ett varumärke är ett tecken som kan skilja varor eller tjänster av ett företag från sådana av andra företag. Ett ord eller en kombination av ord, bokstäver och siffror kan utgöra ett varumärke. Varumärken kan också bestå av ritningar, symboler, tredimensionella egenskaper såsom formen och förpackningen av varor, såväl som ljud, dofter eller färgnyanser.

En varumärkesregistrering ger en ensamrätt till användningen av det registrerade varumärket i relation till de varor/tjänster som ingår i registreringen. Varumärken är territoriella rättigheter och skydd kan erhållas genom registrering på nationell nivå, till exempel i Sverige eller på regional nivå, som i EU. På internationell nivå finns möjlighet att söka skydd i flera länder samtidigt, med hjälp av det så kallade internationella systemet. Den exklusiva rätten till ett varumärke kan också förvärfvas genom omfattande användning på marknaden. Äganderätt till ett varumärke kan vara gemensam eller exklusivt, och ett varumärke kan licensieras till tredje part.

Varumärkesregistreringstiden kan variera från land till land, men är vanligtvis tio år. Den kan förlängas till oändlig tid mot betalning av extra avgifter. Ett registrerat varumärke ger ägaren rätt att hindra andra från att använda det registrerade varumärket. Vid intrång kan ägaren starta en domstolsprocess. Domstolen kan ålägga intrångsmakaren att upphöra med intrånget. Vidare intrångsmakaren kan finnas skadeståndsskyldig eller dömas till böter och fängelse.

Upphovsrätt (copyright)

Upphovsrätt är de rättigheter som skaparna har till sina litterära och konstnärliga verk. Verk som omfattas av upphovsrätt sträcker sig från böcker, musik, målningar, skulpturer och filmer till dataprogram, databaser, annonser, kartor och tekniska ritningar.

Översättningar och andra ändringar av det ursprungliga arbetet kan också skyddas av upphovsrätten, om det visar viss originalitet. Sådant derivatverk blir ett andra, separat verk oberoende i form från det första.

Det finns två typer av rättigheter enligt upphovsrätten; ekonomiska rättigheter, som tillåter upphovsrättshavaren att erhålla ekonomisk ersättning genom andras användning av hans verk, och moraliska rättigheter som skyddar uphovsmannens icke ekonomiska intressen, inklusive rätten att hävda upphovsrätten till ett verk och rätten att motsätta sig förändringar i ett verk som kan skada skaparens rykte. De ekonomiska rättigheterna kan överlåtas eller licensieras av uphovsmannen, men det kan inte de moraliska rättigheterna.

I de flesta länder, inklusive Sverige, erhålls upphovsrättsskydd automatiskt utan registrering. Ett antal länder har emellertid ett system för att möjliggöra frivillig registrering av verk. Sådana frivilliga registreringssystem kan hjälpa till att lösa tvister kring ägande eller skapande, samt underlätta finansiella transaktioner, försäljning och överlåtelse eller överföring av rättigheter.

Upphovsrättens varaktighet

- I de flesta länder är upphovsrättens varaktighet beroende av författarens livslängd.
- Efter att författaren dör är upphovsrätten giltig i minst 50 år.
- I de flesta länder inklusive Sverige är perioden ännu längre, 70 år efter författarens död.

Information om dokumentet

Detta dokument ska inte tolkas som legal rådgivning eller legalt utlåtande om några specifika fakta eller omständigheter.

Rimliga ansträngningar har använts för att samla in, förbereda och tillhandahålla informationen i detta dokument, men vi garanterar inte den presenterade informationens noggrannhet, fullständighet, tillräcklighet eller spridning.

Innehållet i detta dokument är endast av allmänt intresse, och du uppmanas att samråda med en jurist och/eller ett patentombud om din situation och eventuella specifika juridiska frågor du kan ha.

Mer information hittar du här:

Patent, varumärke, design och copyright:

prv.se and **wipo.int**

Patent: **epo.org**

Varumärke, design: **<https://euipo.europa.eu>**

Patent och varumärke: **uspto.gov**

Karolinska Institutet

171 77 Stockholm

ki.se/medarbetare/innovationsstod

Produktion och design: Stina Branting. Text: Innovationskontoret. Tryck: E-Print, oktober 2017. Illustration framsida: Maja Modén.

**Karolinska
Institutet**